

**PİYASA AKSAKLIKLARI, EKONOMİK FAALİYETLER
VE HUKUKİ DÜZENLEME**

**Dr. BAŞAYIŞ FIRATOĞLU
BAŞUZMAN**

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ekonomik faaliyetlerle ilgili hukuki düzenlemeler çerçevesinde son dönemde en çok ele alınan konu “piyasa aksaklıkları”dır. Serbestleşme ve piyasa mekanizmasının gittikçe daha hâkim olmaya başladığı ortamda, düzenlemeler ancak ardında yatan ve düzeltilmesi gereken bir piyasa aksaklığının varlığı durumunda kabul görebilmektedir. Bununla beraber, düzenlemelerin amaçlarından biri olarak da şirketler kesiminin gelişmesine uygun ortamın sağlanması da önemle vurgulanan konular arasındadır. Ancak, neoklasik yaklaşım çerçevesinde şirketlerin faaliyet ve yapılanmalarıyla ilgili kapsamlı bir model olmadığı göz önüne alınınca, sadece faaliyet gösterilen piyasanın yapısına odaklanan ve bu çerçevede piyasa aksaklıklarını bertaraf etmeyi hedefleyen bir düzenleme yaklaşımının “gerçek hayatta” faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetleri ve gelişmeleri açısından ne kadar bütüncül bir çözüm üretebileceği sorusu çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Piyasa aksaklıkları, neoklasik ekonomik yaklaşım çerçevesinde tam rekabeti engelleyici istenmeyen durumları oluşturmaktadır. Buna karşılık, Avusturya okulu iktisatçılara göre ise, ekonominin sürekli değişim içinde bulunması sonucu söz konusu sapmalar istenmeyen durumları ifade etmemektedir. Bunlar gelişmeyi sağlayıcı ve piyasa mekanizması içinde kendiliğinden zaman içinde düzelecek konulardır ve müdahaleyi gerektirmemektedir. Dolayısıyla iki yaklaşımın düzenleme konusundaki görüşleri de birbirinden ayrılmaktadır.

Ekonomik yaklaşımlardaki bu farklılıklardan başka, piyasanın işleyişine bakış şirketler açısından da farklılık göstermektedir. Gerek ekonomik analizler gerekse düzenleme faaliyetleri doğaları gereği ekonomik faaliyetleri genel ekonomi açısından, sosyal açıdan değerlendirmektedirler. Buna karşılık şirketler aynı ekonomik faaliyete tam ters açıdan bakmakta, bu çerçevede piyasa aksaklıklarını da çoğunlukla kar artırıcı fırsatlar olarak görmektedir.

Ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi, gerek piyasa mekanizmasına müdahale içerip içermemeleri açısından, gerek düzenlenen piyasalar (ör. mali - mali olmayan) açısından, gerekse yapılan düzenlemelerin etkinliği ve gerekliliği açılarından (altında yatan piyasa aksaklıkları) çeşitli şekillerde ele alınabilmektedir. Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen sınıflandırmaların birbiriyle olan ilişkileri çerçevesinde düzenlemelerin bir dökümü de ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	1
II. EKONOMİK ANALİZDE PİYASA AKSAKLIKLARI.....	2
II.1. Piyasa Mekanizması ve Neoklasik İktisatta Firma Teorisi.....	3
II.2. Avusturya Okulu.....	7
III. PİYASA AKSAKLIKLARINA İŞLETME YÖNETİMİ AÇISINDAN BAKIŞ	9
IV. DÜZENLEME VE PİYASA AKSAKLIKLARI	12
IV.1. Şirketler Kesimi ile İlgili Düzenlemeler:	14
IV.2. Mali Piyasalarda Düzenleme:.....	17
IV.3. Düzenlemelerde Hesap Verme Sorumluluğu ve Şeffaflık	19
V. SONUÇ.....	21
VI. KAYNAKLAR.....	24

PIYASA AKSAKLIKLARI, EKONOMİK FAALİYETLER VE HUKUKİ DÜZENLENEME

I. GİRİŞ

Piyasa ekonomisini kabul etmiş sistemlerde ekonomi alanında yapılan hukuki düzenlemelerin dayandığı temelde, piyasa mekanizmasının tam olarak işleyemediği, aksaklıkların mevcut olduğu durumlar için çözüm üretme ihtiyacı vardır. Bununla birlikte düzenlemeler açısından sıklıkla dile getirilen bir amaç da, ekonomik faaliyetler ve dolayısıyla ekonomik gelişmenin kaynağı sayılan şirketler kesiminin gelişmesine uygun ortamın yaratılmasıdır.

Ekonomik faaliyetlerle ilgili hukuki düzenlemeler çerçevesinde son dönemde en çok ele alınan konu da yine “piyasa aksaklıkları” olmaktadır. Serbestleşme ve piyasa mekanizmasının gittikçe daha hâkim olmaya başladığı ortamda, düzenlemeler ancak ardında yatan ve düzeltilmesi gereken bir piyasa aksaklığının varlığı durumunda kabul görebilmektedir. Bununla beraber, düzenlemelerin amaçlarından biri olarak da şirketler kesiminin gelişmesine uygun ortamın sağlanması da önemle vurgulanan konular arasındadır. Ancak, neoklasik yaklaşım çerçevesinde şirketlerin faaliyet ve yapılanmalarıyla ilgili kapsamlı bir model olmadığı göz önüne alınınca, sadece faaliyet gösterilen piyasanın yapısına odaklanan ve bu çerçevede piyasa aksaklıklarını bertaraf etmeyi hedefleyen bir düzenleme yaklaşımının “gerçek hayatta” faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetleri ve gelişmeleri açısından ne kadar bütüncül bir çözüm üretebileceği sorusu çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Bu çerçevede, çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde piyasa aksaklıkları, hem iki farklı ekonomik yaklaşım hem de şirketler kesiminin bakış açısı ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Takip eden dördüncü bölümde ise düzenlemeler açısından piyasa aksaklıklarının oynadıkları rol çeşitli düzenleme türleri itibarıyla incelenmiştir.

Neoklasik iktisadi yaklaşıma göre, tam rekabetçi piyasanın uzun dönemde erişeceği denge sosyal açıdan en fazla faydayı sağlayan durum olacağı için, bu noktadan sapmaya yol açacak hiçbir durum tercih edilmemektedir. Dolayısıyla, piyasalara hukuki

düzenlemeler yoluyla müdahale etmek, aslında istenmeyen bir durumdur. Bununla beraber, söz konusu tam rekabetçi denge noktasına gelmeyi engelleyici bazı aksaklıklar varsa, bu aksaklıkların bir takım müdahalelerle düzeltilerek faaliyetlerin istenilen denge durumuna doğru yol almasını sağlamak gerekebilmektedir. Burada temel olarak savunulan görüş, aksaksız bir piyasa yapısıyla ekonomide en etkin kaynak dağılımının sağlanacağıdır.

Ancak, piyasa mekanizmasının aksadığı durumlar, aynı zamanda bu piyasada faaliyet gösteren kar amaçlı şirketlerin de normal-üstü (ekonomik) kar sağlayabilmelerine zemin hazırlayan ortamları, hatta bazı açıklamalara göre şirketlerin varlık sebeplerini dahi oluşturmaktadır. Bu şekilde bakıldığında, sosyal fayda açısından aslında istenilen bir durum olmamakla beraber, bu tip aksaklıkların ekonomik hayatın devamlılığı açısından yararı da bulunabilmektedir. Ayrıca, gerçek dünyada piyasa aksaklıklarının tam olarak engellenebildiği bir duruma gelinemediği için bu faaliyetler kaçınılmaz olarak ekonomik hayatın bir parçası da olmak zorundadır.

Bu çerçevede; neoklasiklerce giderilmesi gereken olgular olarak ele alınan piyasa aksaklığı kavramının, Avusturya okulu iktisatçıların savunduğu ekonomik süreç itibarıyla aslında istenmeyen bir durum olmaması, şirketler kesiminin işletme/strateji yönetimi anlayışıyla bir bakıma yakınlık göstermektedir.

II. EKONOMİK ANALİZDE PİYASA AKSAKLIKLARI

Günümüzde ekonomik analiz metodu olarak en yaygın şekilde kullanılan neoklasik iktisat yaklaşımı, tam rekabetçi denge noktasının en etkin kaynak dağılımını sağlayacağı hipotezine dayanmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu statik denge noktasından sapma yaratacak her türlü aksaklık sosyal fayda açısından olumsuz bir olgu olarak görülmektedir. Her türlü kaynak dağılımının nispi fiyatlardaki ayarlamalar sonucu optimal bir biçimde gerçekleşeceğini varsayan bu yaklaşımda, ekonomik analiz açısından şirketler kesimi de homojen bir yapıda varsayılarak, veri alınan teknoloji çerçevesinde işleyen bir “üretim fonksiyonu” şeklinde ele alınmaktadır. Ekonomik analizin asıl ağırlığı, bu şirketlerin faaliyet gösterdiği piyasaların işleyişi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Şirketler kesimi, neoklasik mikro iktisatta esas olarak “temsili firma” modeli çerçevesinde incelenmekte, faaliyetlerinin genel ekonomi açısından sonuçları ele

alınmaktadır. Bu çerçevede şirketlerin bir kurum olarak ortaya çıkışı, örgütlenme yapıları ve yönetimleri ile ilgili analizlere yer bulunmamaktadır.

Neoklasik ekonomik teori çerçevesinde özellikle şirketler kesiminin ve şirketlerin içinde faaliyet gösterdiği piyasa ortamının incelendiği endüstri iktisadı da şirketlerin homojen bir yapıda olduğunun varsaymakta, şirketler arasında var olabilecek farklılıklara yer vermeden, faaliyet gösterilen sektörün, diğer bir deyişle piyasanın yapısının şirketlerin davranışları üzerindeki etkisi konusuna yoğunlaşmaktadır.

Bu arada, şirketlerin ekonomideki rolü farklı bir yaklaşımla Avusturya Okulu ekonomistleri tarafından da incelenmiştir. Özellikle Schumpeter'in "girişimci ruhu" ve "yeniliklerin ekonomik hayata uygulanması" çerçevesinde değerlendirilebilecek şirket faaliyetleri, Avusturya okulunun "dinamik" piyasa süreci modeli içinde ekonominin itici gücü olarak nitelendirilmektedir. Statik analize dayalı neoklasik yaklaşımın tam rekabet denge noktasına karşılık, dengeden sapmaların ekonomik büyüme sürecinin doğal ve gerekli bir parçası olduğunu savunan Avusturya okulu modelinde, gerek şirketlerin ortaya çıkışları, gerekse faaliyetleri bu sapmalar sayesinde meydana gelen öğrenme süreci ve girişim cesareti ile ilişkilendirilmektedir.

Görüldüğü gibi, aslında şirketlerin kurumsal olarak örgütlenmesi ve kar amaçlı faaliyetleri her iki tür ekonomik analizde de denge noktasından sapmalar çerçevesinde açıklanmaktadır. Neoklasik yaklaşımda bu sapmalar istenmeyen durumları ifade ederken Avusturya okuluna göre ise ekonomide doğal olarak var olması gereken olgulardır.

II.1. Piyasa Mekanizması ve Neoklasik İktisatta Firma Teorisi

Neoklasik iktisat teorisi ayrıntılı olarak bir firma teorisine yer vermemiş, bu yaklaşım çerçevesinde şirketlerin ortaya çıkışı, örgütlenmeleri ve faaliyetleri konularına ancak çeşitli piyasa aksaklıkları çerçevesinde bir açıklama getirilmiştir.

Piyasa aksaklıkları, hem şirketlerin (ve diğer ekonomik organizasyonların) ortaya çıkışı ile ilgili olarak teoride kendine yer bulmuş (Demsetz, 1997; Coase, 1937) hem de işletme yönetimi açısından ekonomik kar elde edebilmenin bir fırsatı olarak önem kazanmıştır (Chandler, 1962; Porter, 1981).

Şirketler, ekonomik sistemin önemli yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Bu özellikleriyle de ekonomik analizlerde şirketlerin faaliyetleri geniş yer tutmaktadır. Ancak, günümüzün genel kabul görmüş neoklasik / marjinalist iktisat teorisinde

şirketlerin faaliyetlerinin ekonomik sonuçları araştırılırken, şirketlerin bir kurum olarak ortaya çıkışları, organizasyon yapıları, vb. konular ele alınmamıştır.

Marshall, ekonomik analize “temsili firma” (representative firm) kavramını getirmiştir. Bu kavram, şirketin gerçek dünyadaki işleyişini modellemekten çok, teorik olarak analizlerde kullanılabilen bir birimi temsil etme özelliğine sahiptir. Bu tür bir sadeleştirme, dikkatlerin ekonomik analiz açısından önemli olan “şirketlerin optimizasyon davranışları”nda yoğunlaşabilmesine imkan vermiş, ancak bir şirketin gerçek dünyadaki davranışının nasıl olacağı konusunu tamamen dışlamıştır.

Günümüzde ekonomik analizlerin ağırlıklı bölümünün dayandığı temel olan neoklasik iktisat yaklaşımı, klasikler gibi ekonomik büyüme ve zenginliğin kaynağını araştırmak yerine, bilinen ve mevcut kaynakların ekonomide dağılımı ile ilgilenmiştir (Kirzner, 1976) ve bu yaklaşımda şirketlerin işleyişi ve yapılanması üzerine herhangi bir teori mevcut değildir. Marshall tarzı marjinalist yaklaşımda, ekonomideki kaynak dağılımı sadece fiyat mekanizmasına bağlıdır ve bu yapıda, şirketlerin işleyişleri karşısında piyasaların varlığı öne çıkmaktadır. Şirketler kesimi ise sadece basit bir şekilde bir “üretim fonksiyonu” olarak sistemde yer almaktadır. Neoklasik teorinin temel modeli olan tam rekabette, üretim fonksiyonu, homojen olan girdileri belirli teknolojilerin ve fiyatların belirlediği şekilde işleyerek yine homojen olan çıktıları dönüştürmektedir. Bu yapılanmada, tüketici teorisindeki “fayda maksimizasyonu” benzeri bir şekilde, şirketlerin “kar maksimizasyonu” hedefi doğrultusunda bir optimizasyon problemini çözmeleri söz konusudur ve bu çözüm sadece girdiler, çıktılar, mevcut teknoloji ve fiyatlara bağlıdır. Böyle bir modellemede şirket yöneticilerinin becerilerinin, şirketlerdeki karar alma mekanizmalarının, girişimcilerin yeteneklerinin veya şirketlerin örgütlenme şekillerinin hiçbir önemi bulunmamaktadır.

Arrow (1969, 1974)’un refah ekonomisi ve bilgi asimetrisi üzerine yaptığı çalışmalarda, piyasa mekanizmasında görülen aksamalara dikkat çekilmiş ve dışsallıklar, bilgi asimetrisi ve ölçek ekonomileri gibi çeşitli piyasa aksaklıklarının varlığı, şirketlerin ortaya çıkış sebebinin açıklaması olarak öne sürülmüştür. Bu bağlamda, neoklasiklerce şirketlerin faaliyetleri ile ilgili olarak varsayılan birçok konu hakkında, söz konusu çalışmadan çok öncelere de dayanan eleştiriler de bulunmaktaydı. Örneğin, davranış bilimleri açısından, tam rasyonel davranış varsayımının doğru olmadığı savunulmuş, hissedarlar ve yöneticiler arasındaki çıkar çatışmalarının ele alınmamış olması bir başka eleştiri konusunu oluşturmuş ve kar maksimizasyonu hedefinin sorgulanmasına yol

açmış, ayrıca ekonomik organizasyonun belirleyici faktörü olarak sunulan teknoloji konusu da sorgulanmıştır. (Foss, vd, 2000)

Modern firma teorisinin başlangıç noktalarından biri kabul edilen Coase (1937)'un firma teorisinde de piyasalar öncelikle yer almaktadır. Bu çerçevede firmaların meydana çıkışı ise, piyasaların bazı durumlarda tam olarak işleyememesi temeline dayanmaktadır. Coase'a göre fiyat mekanizmasını kullanmaktan kaynaklanan işlem maliyetleri, firmaların ortaya çıkışına yol açmıştır. Fiyat mekanizmasının kullanılmasının maliyeti olmaması durumunda firma şeklinde bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmayacaktır (Foss ve Klein, 2004). Bu yapısıyla, Coase'un firma teorisi neoklasik teoriyle zıt düşmemekte, bir bakıma onu tamamlayıcı bir nitelik kazanmaktadır.

Yukarıdaki açıklamaya paralel şekilde, mali piyasalardaki aracılardan, özellikle de bankaların ortaya çıkış sebepleri de tamamen mali piyasalarda mevcut olan piyasa aksaklıkları çerçevesinde açıklanmış, bu aksaklıklar bankaların varlık sebebi olarak kabul edilmiştir. Hatta bu aksaklıkların yeni gelişen teknolojiler, mali yenilikler ve deregülasyon sonucunda büyük ölçüde azalması ile ekonomide faaliyet gösteren kredi kuruluşlarının yeni duruma nasıl adapte olabilecekleri de araştırma konusu olmuştur (Eisenbeis, 1987).

Mali piyasalar, neoklasik ekonomik yaklaşımda önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin menkul kıymet borsaları, tam rekabetçi piyasa mekanizmasının işlemesine en iyi örnek olarak sunulmaktadır. Ayrıca, mali piyasalarda oluşacak rekabetçi fiyatlar yoluyla ekonomide en etkin kaynak dağılımının sayılacağı konusu da neoklasik ekonomik yaklaşımın temel varsayımlarından biridir.

Ancak bu teorisinin varsayımları çerçevesinde mali piyasaların ortaya çıkışları ve örgütleniş biçimlerinin açıklanabilmesi, diğer kurumsal örgütlenmeler konusunda olduğu gibi yetersiz kalmaktadır. Piyasa örgütlenmeleri ile mali kurumların ortaya çıkışları, işlem maliyetleri şeklindeki piyasa aksaklıkları çerçevesinde açıklanabilirken, mali piyasaların işleyişi ile ilgili olarak en büyük etkiye sahip piyasa aksaklığı ise bilgi asimetrisi problemidir.

Neoklasik mikroekonomik teorisinin temelinde işlem maliyetlerinin olmayışı dolayısıyla, aslında *piyasaların* da bir *kurum* olarak ortaya çıkışı bu teori çerçevesinde açıklanamamakta, burada da piyasa mekanizmasının aksaması açıklayıcı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Piyasaların görevi, en genel ifadeyle, işlem maliyetlerini

düşürerek işlem miktarını artırmaktır. Tam işleyen piyasa mekanizması çerçevesinde işlem maliyetlerinin yok farz edildiği bir yaklaşımda da esas olarak piyasaların örgütlenişleri hakkında bir açıklama bulmak mümkün olmamaktadır. Aslında *piyasa yapısı* kavramı neoklasik ekonomide sıklıkla söz edilen bir kavramdır, ancak burada kastedilen piyasaların kurumsal olarak organizasyonu değildir. Bu kavram, piyasada bulunan aktörlerin sayıları, ürün çeşitliliği ve rekabet düzeyi gibi konuları içermektedir. Endüstriyel iktisatta yer alan “yapı-davranış-performans” (structure-conduct-performance) yaklaşımında da piyasa yapısı, yani rekabet edenlerin sayısı ve aralarındaki rekabetin şiddeti, şirketin davranışını belirleyen temel faktör olarak ele alınmaktadır.

Coase (1988)’a göre piyasaların örgütlenmesi ise bir girişim faaliyetidir. Eski dönemlerden beri Avrupa’da panayırlar ve pazarlar, *piyasa örgütlenmesi* şeklinde, ticaret yapmak isteyenlere hem fiziki mekan sunmakta hem de güvenlik hizmeti vermekteydi. Zaman içinde şartların değişmesiyle, ekonomide önem taşıyan piyasa türleri değişmiş ve günümüzde mal ve menkul kıymet borsaları gibi *piyasa örgütlenmeleri* öne çıkmıştır.

Ekonominin Walras tarzı dengede olduğu tam rekabete dayalı piyasa mekanizmasında, firmaların “ekonomik kar” elde etmeleri söz konusu değildir. Kâr, sadece muhasebe kârlarından oluşmakta, bu da ancak yeni yatırımlar için üstlenilecek sermaye maliyetini karşılamaya yetecek kadar olabilmektedir. Ayrıca, neoklasik yaklaşımdaki teoremler belirsizliğin olmadığı bir temele dayandığı için, “kar teorisi”ne de yer kalmamaktadır. (Blaug, 1978)

Ekonomik faaliyetlerin bu şekilde piyasa ağırlıklı bir bakış açısıyla modellendiği neoklasik mikroekonomik teorinin yanında, ekonomik faaliyetlerin pratiği üzerine hareket etmek ve strateji geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalar ise ağırlıklı olarak şirketlerin organizasyonu, yönetimi ve iç ilişkileri konularını ele almaktadır. Bir başka deyişle *ekonomi bilimi* ile *işletme yönetimi* alanları temel olarak aynı konuyu incelemekle birlikte, referans noktası olarak tamamen farklı açılardan olaya bakmaktadır. Her ne kadar “mikro iktisat” ifadesiyle ekonomik birimlere mikro açıdan bakıldığı gibi bir izlenim doğsa da, söz konusu analizlerde yine de bakış açısı piyasa mekanizması, sosyal fayda gibi temelde makro özellikler taşıyan konulara dayanmaktadır. Bu çerçevede ele alabileceğimiz endüstri iktisadı, endüstriyel organizasyon gibi alanlarda yapılan çalışmalar da şirketler kesimine ekonomi açısından bakmaktadır.

II.2. Avusturya Okulu

Firmalar ile ilgili olarak neoklasik mikro ekonominin dışında önemli bir etki yaratmış olan teori ise Avusturya okulundan çıkmıştır. Avusturya okulunda temel alınan görüş, ekonomik faaliyetlerin dinamik bir süreç içinde gerçekleştiğidir. Burada, piyasanın rolü, yaratacağı sinyallerle ekonomiye bilgi aktarmak ve bu şekilde ekonomide gerekli değişim ve uyumun sağlanmasına katkıda bulunmaktır. Söz konusu yaklaşım, doğal olarak piyasa mekanizmasını temel vazgeçilmez bir şart olarak almasına rağmen, Walras tarzı statik bir denge durumunun olabirliğini reddetmektedir. Bu açıdan bakıldığında, - gerek düzenlemeler için olsun, gerekse firma teorisi açısından- piyasa aksaklıklarına dayanan açıklamalar referans noktası olarak uzun dönem tam rekabet denge sonucunu alırken, Avusturya okuluna göre bu piyasa aksaklıkları pekala normal piyasa sürecinin bir sonucu olarak geçici ekonomik rantlarla açıklanmaktadır. (Parker, 2001)

Bu şekilde bakılınca görülmektedir ki, birçok kimsenin de belirttiği gibi Avusturya okulunda tam bir “firma teorisi” aslında mevcut değildir. Ancak, Foss (1994)’a göre kurumsal örgütlenme konusunun çok merkezi bir araştırma konusu olarak yer aldığı Avusturya okulunda, ekonomik faaliyetler konusunda getirilen açıklamalar birçok açıdan modern firma teorisine öncülük etmiştir. Aslında genel kabul görmüş neoklasik yaklaşım çerçevesinde gelişen firma teorisi ile Avusturya okulu yaklaşımının çok temel alanlarda ayrıldıkları noktalar mevcuttur. Örneğin şirket, neoklasik çerçevede bir “kontratlar bütünü” olarak tanımlanırsa, hem firma içi hem de firma dışı kaynak dağılımı sadece görelî fiyat değişimleri ile belirlenmekte ve bu yapıda ne girişimciye ne de kaynakların planlı bir şekilde yönlendirilmesine yer kalmamaktadır.

Avusturya okulundan Schumpeter ekonomik faaliyetin motoru olarak “girişimci”yi görmektedir. Girişimcilerin yenilik yaratma (inovasyon) yetenekleri ve istekleri sonucunda ekonomi denge durumundan sapmakta, ilerleme de bu surette mümkün olmaktadır. Schumpeter’in ekonomik değişimin ana kaynağı olarak gördüğü *girişimciye karşılık*, neoklasik iktisadı temsil eden Marshall’ın *temsili firması* ve Walras’ın, matematik olarak mükemmel olmakla birlikte pratikte imkansız olan *genel denge* teorisi, ekonomik faaliyetlerin açıklanması konusunda birbirleriyle uyuşmayan modelleri temsil etmektedir.

Schumpeter’in teorisi aslında neoklasik yaklaşımın *serbest piyasa ekonomisi* temeli ile çatışmamakta, ancak ekonominin sürekli olarak Walras tarzı bir “denge”de

olması ile modellenemeyeceğini savunmaktadır. Bu görüşe göre serbest piyasa işleyişine dayanan kapitalist düzen, girişimcilerin varlığı ve çalışması için gerekli bir ortamdır. Bu sistemin vazgeçilmez ögesi olan rekabet de gelişme ve ilerleme için mutlaka olması gereken bir unsurdur. Bu altyapı üzerinde ise, ekonomik faaliyetler ve bunlara bağlı gelişme, girişimcilerin yeni buluşları¹ ve uygulamaları sayesinde olabilmektedir. Bu yenilikler, ekonominin sürekli olarak mevcut dengeden saptığı bir sistem oluşturmaktadır ve bu sapmalar sayesinde yeni ilerlemeler kaydedilebilmektedir.

Schumpeter, yeni buluşlar sonucunda eski yapıların yıkılması ve bu şekilde ilerleme kaydedilmesi sürecini tanımlamak için kullandığı “yaratıcı yıkım” (creative destruction) kavramını 20 yy’ın başında ABD’de yayılan şirket birleşmeleri dalgasını gözlemledikten sonra ortaya atmıştır (Sastry, 2005).

İlk çalışmalarında girişimciye birey olarak ağırlık veren analizlerinden sonra, Schumpeter de şirket tarzı örgütlenme ile girişimci modelini bağdaştıran bir yaklaşım içinde olmuştur (Langlois, 1987). Birey olarak girişimcinin işlendiği önceki çalışmalarında, bir ekonominin gelişmesinin o ekonomi içinde yer alan girişimci ruhu (*Unternehmergeist*) sayesinde gerçekleşebileceğini, buna sahip kişilerin faaliyetlerinin önemini vurgulamıştır. Ancak daha sonra ABD’de devam ettiği çalışmalarında, inovasyonlar ve ekonomik gelişmeyi gerçekleştirecek faktörler olarak büyük şirketlerin mali kaynakları sayesinde yapacakları araştırma-geliştirme faaliyetleri üzerinde durmuştur. Gerek bireysel, gerekse kurumsal örgütlenmeler şeklinde olsun, ekonomide üretimi temsil eden kesimin faaliyetlerinin, esas olarak ekonomik büyüme için itici güç olma özelliği ise Schumpeter’in anlayışında temel görüş durumundadır.

Modern firma teorisinin girişimcilik teorisinde yer alan kavramlar ile beslenmesinin, ekonomik faaliyetleri daha gerçekçi biçimde modellemek açısından katkısı olacağı açıktır. Ancak, üretim araçlarının (veya sermaye mallarının) heterojenliği ya da girişimcilik deneyimi gibi kavramların matematiksel olarak modellenmesinde ortaya çıkan zorluklar ve bu kavramların standart “kısıtlı optimizasyon” modelleri çerçevesi içinde yer almaması, iki alanın birbiri ile alışveriş yapabilmesini büyük ölçüde engellemektedir (Foss ve Klein 2004).

¹ Schumpeter’e göre yeniliklerin, buluşların, her zaman mutlaka daha önce hiç kullanılmamış veya bilinmeyen ürün veya yöntemlerden oluşması gerekmektedir. Daha önce mevcut olan tekniklerin yeni durumlara uyarlanarak rekabet üstünlüğü yaratmak için ekonomik faaliyette kullanılması da yenilik (inovasyon) kavramının içinde sayılmaktadır.

Avusturya Okulu görüşü çerçevesinde mali piyasalar ve kurumlar da ciddi bir öneme sahip bulunmaktadır. Ekonominin hareket kaynağı olan girişim faaliyetinin gerekli mali kaynaklara ulaşması, yeniliklerin ekonomik hayatta uygulamaya geçirilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bunu sağlayabilecek olanlar da mali kuruluşlardır. Bu teori çerçevesinde “girişimci” ile “kapitalist” aynı olmak durumunda değildir, hatta çoğunlukla da mutlaka birbirinden farklı kimselerdir. Bu çerçevede, yaratıcı girişimcilerin gerekli mali kaynaklara ulaşabilmesi için mali sistemin buna imkan tanınması lazımdır.

III. PİYASA AKSAKLIKLARINA İŞLETME YÖNETİMİ AÇISINDAN BAKIŞ

Ekonomik analizden farklı olarak, işletme yönetimi ve stratejik analiz çerçevesinde ise şirket faaliyetleri, şirketlerin bakış açısından incelenmektedir. Burada temel konu, şirketlerin kar maksimizasyonu hedefi çerçevesinde en uygun nasıl hareket etmeleri gerektiğidir. Aynı piyasada faaliyet gösteren şirketlerin arasındaki farkları ele alan, her şirketin kendine has özelliklerini ön plana çıkaran stratejik analizde şirketlerin kompleks yapılanmalarına yer verilmekte, işletmelerin karar alma mekanizmalarındaki insan faktörü ön plana çıkmakta ve faaliyet gösterilen ortamın değişmesi ve hatta şirket çabasıyla istenilen yönde değiştirilmesi konuları da analizlere dahil edilmektedir. Bu çerçevede şirketlerin rekabet üstünlüğü kazanabilmek, kazandıkları üstünlükleri koruyabilmek ve dolayısıyla karlarını maksimize etmek için, faaliyet gösterdikleri piyasada görecekları “aksaklık”lardan yararlanma yollarını araştırmaları için şirketlere yol gösterilmesi hedeflenmektedir.

Piyasa aksaklıkları, gerek düzenleyiciler gerekse ekonomistler açısından ortadan kaldırılması gereken olgular olarak ele alınırken, şirketler açısından ise bir çok durumda, kar artırıcı fırsatlar olarak görülmektedir.

Ekonomik faaliyetlere şirketler kesiminin bakış açısıyla bakan bir dal olan işletme veya strateji yönetimi, temel olarak şirketlerin içsel olarak sahip oldukları becerileri ile kendi dışlarında var olan çevresel faktörler arasındaki etkileşim ile ilgilenmektedir. Bu çerçevede, stratejinin yöntemi, hem şirketlerin kendine has özelliklerini, hem de bu firmaların içinde bulunduğu endüstrinin özelliklerini inceleyerek en başarılı uygulamanın nasıl olabileceği sorusuna cevap vermeye yöneliktir.

Strateji yönetimi ile ilgili literatür ilk önce 1960lı yıllarda Chandler (1962) tarafından başlatılmıştır. Burada, “şirketlerin, rekabetçi dış ortamda karşılıklarına çıkan fırsatlar ve tehditlere karşı şirket içi kaynaklarını en uygun şekilde kullanması” şeklinde ortaya koyulan kural, kendinden sonra gelen birçok çalışmanın çerçevesini çizmiş (ör. Ansoff (1965); Andrews (1965)), ancak 1980’li yıllarda Porter (1980) tarafından şirketlerin rekabet stratejileri konusunda yayımlanan çalışma ise dikkatlerin tekrar strateji alanına çekilmesini sağlamıştır.

Ekonominin şirketler kesimini inceleyen dalları olan *endüstriyel organizasyon* ya da *endüstri iktisadı* gibi dallar ile *strateji yönetimi* gibi, işletme yönetimini baz alan alanlar büyük çoğunlukla birbirinden kopuk bir gelişim göstermişler ve aralarında pek fazla bir etkileşim olmamıştır (Porter, 1981). Gerçi bu saptama ile 1980’lerin başında dile getirilen olguda, makalenin yayımlandığı tarihten bugüne kadar geçen zaman zarfında bir miktar farklılık olmuş, örneğin modern firma teorisi çerçevesinde şirket yönetimi ile ilgili sorunların ekonomik sonuçları, özellikle “temsil sorunu” (agency theory) (Jensen ve Meckling, 1976) çerçevesinde ekonomik araştırmalarda yer almıştır. Ancak bu model de şirketlerin kendine has ayrı ayrı özellikleri göz önünde bulundurularak değil, daha çok büyük şirketlerde profesyonel yöneticilerle hisse sahipleri arasındaki çıkar çatışmaları genellemesi çerçevesinde ele alınmıştır. Sonuçta, yine de iki yöntemin şirketlere bakış açılarında çok fazla bir değişiklik meydana geldiğini söylemek mümkün görünmemektedir ve söz konusu kopukluk halen büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. (Foss v.d, 2000)

Şirketi bir *kontratlar bütünü* olarak tarif edenlerden Jensen ve Mekling (1976)’e göre şirket doğal bir varlık değil, hukuken yaratılmış ve kompleks bir sürecin gerçekleştirilmesini hedefleyen kurgulanmış bir yapıdır ve çeşitli bireylerin birbiriyle çatışan amaçlarını gerekli kontrat ilişkileri çerçevesinde dengede tutmaktadır. Bu şekilde bakıldığında şirket davranışları da karmaşık bir denge sürecini yansıtan piyasa davranışlarına benzemektedir.

Modern şirket teorisi, temel olarak neoklasik yaklaşımdan hareket etmekle birlikte, zaman içindeki gelişmesinde şirketlerin yapısal özellikleri, işleyişleri, yönetimleri, vb. konulara nispeten daha çok ağırlık vermiştir. Bu açıdan bakıldığında, günümüzün şirketler kesimini ile ilgili ekonomik teorilerinin, işletme yönetiminin konusu olan birçok olguya da yer verdiği görülmektedir. Ancak bütün bunlara rağmen, bu iki yaklaşım, yani ekonomik analizler ve işletme yönetimi/strateji analizleri, yapıları gereği,

doğal olarak, bakış açısı ve referans noktaları bakımından tamamen birbirinden ayrı olma özelliğini sürdürmektedir.

Porter (1981), ekonomi ile işletme alanları arasında var olan kopukluğun bir nedeni olarak iki ayrı alanda verilen farklı eğitim sonucu oluşan farklı kafa yapılarını ileri sürmüştür. Ayrıca, her iki alanda çalışan kimselerin amaçları, bakış açıları, çıkış noktaları, inceledikleri birimler ve değer yargılarının farklı olması, nesnel açıdan bakıldığında aynı olan bir konuyu incelemekle birlikte, tamamen farklı sonuçlar çıkarmalarına sebep olmaktadır.

Ekonomi biliminde doyurucu bir firma teorisinin olmaması Kang (2006)'a göre ekonomistlerin alan çalışmalarını küçümseyen yaklaşımları dolayısıyla yeterli "alan çalışması" yapılmamasına ve şirketlerin gerçek işleyişlerinin araştırılmamasına dayanmaktadır.

Şirket analistleri için çıkış noktası şirket bazında kazanç/kâr maksimizasyonu iken, ekonomi açısından bakıldığında, analizlerin çıkış noktası *sosyal fayda* ve dolayısıyla şirket kârlarının rekabetçi düzeye *indirilmesi* olmaktadır.

Şirket analistlerinin temel ilgi odağı, tek olarak şirketin kendisidir. Aynı sektörde olsa bile, her şirketin kendine has özellikleri, kuvvetli ve zayıf yanları incelenmekte ve her birinin kendine has becerileri doğrultusunda stratejiler geliştirilmektedir. Buna karşılık endüstriyel ekonomi, birim olarak sektör bazında inceleme yapmaktadır. Yukarıda bahsedilen çıkış noktası olan kaynak dağılımı ve sosyal fayda açısından bakılınca, inceleme konusu olarak firma bazında performansın değil, bir sektördeki şirketlerin topluca - hatta yerine göre, şirketler kesiminin topluca - ortaya çıkardığı performansın önemli olması da son derece doğaldır. Ayrıca, bu bakış açısına göre zımnî olarak, büyüklük farkları dışında, şirketlerin temel olarak aynı yapıda oldukları farz edilmektedir. Dolayısı ile şirket bazında ayrı ayrı analiz yapmak için bir gerek de bulunmamaktadır.

İşletmeciler ile ekonomistlerin, şirketlerin karar alma süreci ve karar alma pozisyonunda olan yöneticilerle ilgili bakış açıları da farklılık göstermektedir. Endüstri iktisadında şirketler, seçimini ekonomik amaçlar doğrultusunda yapan tek bir karar alma birimi olarak ele alınmaktadır. Kâr maksimizasyonu dışındaki amaçlar ve şirketlerin insanlardan müteşekkil olduğu savları da işlenmişse de, genelde kabul gören teorinin içinde pek yer alamamıştır. Buna karşılık, strateji geliştirmeye yönelik çalışılarsa, yöneticilerin kişiliği, şirket içindeki ilişkiler ve salt kar maksimizasyonuna dayanmayan

çeşitli muhtemel şirket hedeflerinin şirket davranışlarını nasıl etkilediği konularına özellikle önem vermiştir. Dolayısıyla ekonomik yaklaşımda insan faktörü yer almazken, işletme yönetimi açısından konu büyük ölçüde insan faktörü çerçevesinde ele alınmaktadır.

İki yaklaşım arasındaki temel farklardan bir diğeri de şirketlerin yapısal durumlarıyla/faaliyet alanlarıyla ilgilidir. Endüstri iktisadında şirket tek bir sektörde rekabet eden ve kendi başına çalışan bir birim olarak varsayılmaktadır. Buna karşılık işletme yönetiminde, gerçek hayata daha yakın bir şekilde, işletmelerin çeşitli alanlarda faaliyet gösterdiği ve bu alanlardaki üretim, dağıtım gibi kararlarının birbirinden etkilendiği, bunların da kaçınılmaz olarak üretim kararlarını ve kaynak kullanımını etkilediği olgusu göz önüne alınmaktadır.

Bundan başka, durağanlık konusu da ekonomistlerle işletmecilerin şirketleri incelerken ayrı düşüğü çıkış noktalarından biridir. Endüstri iktisatçıları, temel olarak bir sektördeki yapıyı veri kabul ederek inceleme yapmışlardır. Bu yaklaşımda şirket stratejisi ve performansı tamamen bu yapı tarafından belirlenmektedir. Buna karşılık işletmecilerin üzerinde durduğu bir konu, şirketlerin kimi zaman söz konusu bu yapıları değiştirebilme gücüne sahip olmalarıdır. Bu çerçevede, strateji geliştirmenin önemli bir ayağını da şirketlerin maharetlerini kullanarak oyunun kurallarını kendi lehlerine çevirebilmeleri konusundaki çalışmalar oluşturmaktadır. Söz konusu değişim kavramı ise, tam olarak örtüşmemekle birlikte, Avusturya okulunun “piyasa süreci” modeliyle bir yakınlık taşımaktadır.

Aslında literatürde açıkça ifade edilmemiş olsa da, strateji alanında Avusturya okulunun gittikçe daha çok etkisinin görülmeye başladığı belirtilmektedir. Bu çerçevede Jacobson (1992), Porter’ın 1990 tarihli makalesine atıfta bulunarak, söz konusu çalışmada dile getirilen görüşlerin, standart, statik endüstri iktisadı yaklaşımından uzaklaşarak daha çok Avusturya okulunun görüşlerine yakın kavramlara yer verdiğini belirtmektedir. Burada bahsedildiği şekliyle, rekabet üstünlüğü için sürekli ilerleme, yenilik ve değişime duyulan ihtiyaç, aslında Avusturya okulunun dinamik yaklaşımıyla yakınlık göstermektedir.

IV. DÜZENLEME VE PİYASA AKSAKLILARI

Ekonomide “düzenleme” denilince akla gelen ilk kavram, piyasa mekanizmasının işleyişine devletin bir şekilde müdahale etmesidir. Bu müdahaleler çoğunlukla ya fiyatlama alanında ya da piyasalara giriş koşullarını belirleyerek piyasa aktörlerinin sayılarının belirlenmesi şeklinde meydana gelmekte, böylelikle de sonuçta piyasa mekanizmasını bozucu etkiler yaratmaktadır. Bundan başka, amacı esas olarak piyasa mekanizmasına müdahale değil, ancak piyasa kurallarının sağlıklı bir şekilde işlemesi için gerekli altyapıyı sağlamak olan düzenlemeler de bulunmaktadır.

Neoklasik ekonomik yaklaşıma göre, piyasa ekonomisinde ekonomik faaliyetin temel taşı özel sektör ve dolayısıyla şirketler kesimidir. Şirketler kesiminin gelir yaratma ve büyümeye olan katkısının sürebilmesi içinse düzgün çalışan piyasalara ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak piyasa mekanizmasının kendi haline bırakıldığında her zaman ekonomik anlamda etkin sonuçlara ulaşamaması, yani çeşitli piyasa aksaklıklarının mevcudiyeti, bazı durumlarda düzenlemeleri gerekli kılabilir.

Bütün dünyada son dönemde yaygın olarak yerleşmiş olan ve piyasa mekanizmasının tam olarak aksaksız işlediği bir durumun sosyal açıdan en fazla yarar sağlayacağını temel alan görüşe göre, ekonomik alandaki hukuki düzenlemeler, ancak piyasa aksaklıklarının var olması ve bu aksaklıkların da piyasa mekanizması içinde kendi kendine çözülmemesi durumunda gerekli bulunmaktadır.

Ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi konusu, çeşitli sınıflandırmalar çerçevesinde birkaç alt başlık altında ele alınabilir. Çalışmamızın konuya bakışı itibariyle çok yararlı olacak şekilde bir sınıflandırma, White(1999) tarafından yapılmıştır. Bu sınıflandırmada düzenlemeler temel olarak üç başlık altında toplanmıştır. Aşağıda, söz konusu sınıflandırma çerçevesinde düzenlemeler, kendileriyle en sıkı ilgisi bulunan piyasa aksaklıkları da eklenerek verilmiştir.

1. **ekonomik düzenlemeler-** bunlar temelde piyasa mekanizmasına *müdahaleler* içeren düzenlemelerdir. Bu çerçevede ele alınan konular genel olarak fiyatlara veya karlara müdahale ile piyasalara giriş-çıkışların kısıtlanması şeklindeki devlet müdahaleleridir. Rekabet düzenlemeleri de bu kategoride bulunmaktadır. Mali piyasalar açısından ise bu kategorideki düzenlemeler faiz hadlerine getirilen sınırlamalar, piyasaya giriş kısıtları, yeni şube açma vb. kısıtları olarak sayılabilir.

Müdahaleci düzenlemeleri ilgilendiren piyasa aksaklıkları içinde en fazla etkili olanlar, tam rekabetçi piyasanın varlığını engelleyen tekeli oluşumlar, ölçek ekonomileri gibi konulardır.

2. sağlık, güvenlik, çevre konularındaki –sosyal içerikli- düzenlemeler- Bu kategori altındaki düzenlemeler esas olarak havacılıktaki güvenlik kurallarını, çevreyi koruma konusundaki düzenlemeleri ve çalışma güvenliği konularını içermektedir. Mali piyasalar çerçevesinde ise esas olarak risk sınırlayıcı “prudential” düzenlemeler bu sınıfa dahil olmaktadır. Ayrıca, şirket yönetim ilkeleri (corporate governance) ve menkul kıymet ihraç ve işlem esasları da bu başlık altında değerlendirilebilecek düzenlemelerdir.

Sosyal amaçlı veya güvenlik sağlamaya yönelik düzenlemelerle ilgili piyasa aksaklıklarına verilebilecek en önemli örnek ise asimetrik bilgi ve dışsallıklardır.

3. **kamuya bilgi açıklanması** ile ilgili düzenlemeler- bu grupta yer alan düzenlemeler mali piyasalar haricinde özellikle ilaç ve gıda maddelerinin prospektüs ve etiketlerinde açıklanan bilgiler gibi konulardan oluşmaktadır. Mali piyasalar çerçevesinde ise kamuyu aydınlatma ilkesi en temel ilkelerden biridir.

Kamuya doğru bilgi aktarılması prensibinin altında yatan piyasa aksaklığı ise doğal olarak bilgi asimetrisine dayanmaktadır.

IV.1. Şirketler Kesimi ile İlgili Düzenlemeler:

Bu alandaki düzenlemeleri temelde ve en sıklıkla görüldüğü şekliye rekabet ve çevre konuları ile ilgili düzenlemeler olarak ortaya çıkmaktadır. Yukarıda yer alan üçlü sınıflandırma çerçevesinde ise, rekabet düzenlemeleri genel olarak ekonomik-müdahaleci düzenlemeler, çevreyi koruma ile ilgili düzenlemeler ise ikinci gruptaki sosyal içerikli düzenlemeler sınıfına girmektedir.

Neoklasik ekonomik teoride düzenleme kavramı temel olarak tekel yapılaşmasının sosyal fayda açısından getireceği olumsuz etki ile bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal faydayı maksimize eden durum uzun dönem tam rekabet denge noktası

olduğu ve tekel oluşumu bu noktaya ulaşmayı engelleyeceği için, tekellerin düzenlenmesi neoklasik iktisatçılarca savunulmaktadır. Böylelikle ortaya çıkan anti-tekel düzenlemeleriyle temelde hedeflenen, rekabeti engelleyici çabalarının bertaraf edilmesi ve tekellerin rekabetçi fiyatlara çekilmesidir.

Hukuki düzenlemelerin ekonomi ve şirketler kesimi ile etkileşimleri açısından en gözle görülür ilişkinin bulunduğu alanlardan biri olarak *rekabet hukukunun* ekonomik analizle olan ilgisi gösterilebilir.

Bugün dünyada büyük ölçüde kabul görmüş endüstri iktisadı ve rekabet analizleri, fiyat rekabeti ve ekonomik denge durumundaki statik etkinlik temellerine dayanmaktadır. Burada referans noktası, sosyal açıdan refahı maksimize ettiği kabul edilen ve mümkün olan en düşük fiyatın oluşmasını sağlayan *tam rekabet* durumudur. Piyasaya yeni girişlerin fiyatları uzun dönemde ortalama maliyet düzeyine çektiği bu mekanizma sonucunda hiçbir şirket uzun dönemde normal-üstü kar elde edememekte, tüketiciler de malları mümkün olan en düşük fiyattan alabilmektedir. Bu sistem içinde ayrıca, şirketler *etkin* biçimde çalışmazlarsa faaliyetlerini de sürdürememektedir.

Bu referans noktasından sapmalar olduğu takdirde, söz konusu durumlar refahı azaltıcı olarak görülmekte ve rekabet politikasının gündemini oluşturmaktadır. Bu saptamalara örnek olarak, gizli anlaşmalar sonucu elde edilen piyasa hâkimiyeti ile fiyatları yukarı çekebilmek gösterilebilir (Mollgaard ve Lorentzen, 2005).

Bu çerçevede en çarpıcı örnek olarak verebileceğimiz, 1945–80 arasında Amerika’da çok sıkı bir şekilde uygulanan anti-tekel politikasının ve buna bağlı düzenlemelerin temelinde, piyasa yoğunlaşmasının şirketler arasında gizli anlaşmalara yol açması, dolayısıyla optimum performanstan uzaklaşma ve normal üstü karların ortaya çıkması tehlikesini gören *geleneksel endüstriyel ekonomi* yaklaşımı yer almıştır. Endüstriyel ekonomideki bu yaklaşım 1980’lerden itibaren değişmeye başlamış, yenilikçi yaklaşımın gücü artmıştır. Bu yaklaşımda ise, şirketlerin piyasa paylarının büyüklüğü ile karlılıkları arasında ampirik olarak tespit edilmiş pozitif ilişkiye getirilen açıklama, geleneksel yaklaşımdan farklı olarak, şirketlerin etkin çalışmalarına dayandırılmıştır. Etkinlik ise hem piyasa payını hem de karlılığı aynı yönde etkileyen bir faktör olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla, bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, inceledikleri birimlerden kaynaklanmaktadır. Geleneksel yaklaşımda sadece sektörün yapısına önem verilir, şirketler homojen bir yapıda varsayılırken, yenilikçi yaklaşım sektördeki şirketlerin

farklılıklarını dikkate almakta, karlılıklardaki farkları başarılı ve başarısız şirketler bazında açıklamaya çalışmaktadır (Amato ve Wilder, 1990).

Hızlı değişim ve yeniliklerin yer aldığı bir ekonomik yapı çerçevesinde analiz yapan Avusturya Okuluna göre ise, endüstriyel iktisadın statik bakış açısı her iki yaklaşım çerçevesinde de eleştiri konusu olmuştur. Teknolojik gelişmenin hızlı olduğu bir ekonomide, yeni teknoloji, ürünler ve süreçler sayesinde kazanılacak (dinamik) refahın, statik analiz çerçevesinde gerçekleşecek refah kaybından daha önemli olabileceğini savunan bu görüşe göre, hatta kısa dönemde bir miktar refah kaybına göz yumarak fiyat rekabetinden fedakarlık edilmesi ekonomiye daha fazla yenilik, inovasyon kazandıracaktır. Yeni, gelişmiş ürünler ise düşük fiyattan daha önemli olmaktadır.

Avusturya ekolünün yenilik ve değişimin teşvikini savunan bu yaklaşımı, son dönemde rekabet hukukunun uygulama alanlarında da daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Tüketici fazlası veya üretici fazlası çerçevesinde yapılan statik refah analizinin, bazı durumlarda, örneğin olgun, yerleşmiş sektörlerde yeterli kabul edilmesi halinde bile yeni ortaya çıkan, büyüme potansiyelinin yoğunlukla yenilik geliştirmeye bağlı olduğu sektörler için bu analizin yeterli gelmeyeceği görüşü gittikçe yaygınlık kazanmaya başlamıştır (Mollgaard ve Lorentzen, 2005).

Avusturya okuluna mensup iktisatçılar neoklasik teoriden farklı olarak, iktisadi faaliyetleri bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu yaklaşımlarıyla, ekonomide düzenleme yapılması ile ilgili olarak da farklı bir bakış açısına sahip bulunmaktadırlar.

Neoklasik teoride yer alan “piyasa aksaklıkları” kavramı, tamamen serbest piyasa kurallarının işlemlerini savunan Avusturya okulunda yer almadığı için, söz konusu aksaklıkları düzeltici düzenlemelerin kabul edilebilir olması da mümkün değildir.

Günümüzde, serbest piyasa ekonomisini kabul eden bir altyapı içinde savunulan görüş, temelde müdahalenin minimuma indirilmesi ve ancak piyasa aksaklıklarını önleme amacıyla gerekirse düzenleme yapmak şeklindedir.

Şirketler kesiminin faaliyet gösterdiği piyasaların yapısının mümkün mertebe tam rekabet koşullarını sağlayıcı bir yapıya yönlendirilmesini hedefleyen ve bu kapsamda şirketlerin faaliyetleri ile ilgilenen *rekabet düzenlemelerinden* başka, yine şirketler kesiminin faaliyetlerini ilgilendiren bir başka konu da *çevre* konusundaki düzenlemelerdir. Burada söz konusu olan piyasa aksaklığı temel olarak *dışsallıklara* dayanmaktadır. Bu alandaki düzenlemeler, fiyatlandırılmamış dışsallıkların engellenerek,

şirketlerin çevreye verecekleri zararlara karşılık uygun şekilde maliyetler üstlenmelerini hedeflemektedir.

ABD’de 1970’lerde, bütün dünyada da 1980 ve 90’larda yaygınlaşan deregülasyon ve piyasa ekonomisi kurallarına ağırlık verme eğilimi ile müdahaleci düzenlemeler geniş çapta kaldırılmıştır.

IV.2. Mali Piyasalarda Düzenleme:

Yukarıda sayılanlardan farklı olarak, mali piyasalar ile ilgili düzenlenmelerde ise, *bilgi asimetrisinin* ters etkilerini önlemeye yönelik düzenlemeler yanında sistemik riski azaltmaya yönelik “*prudential*” düzenlemelere ağırlık verilmektedir. Mali piyasalar açısından uygulamada görülen düzenlemeler kendi içinde bazı alt sınıflara ayrılmaktadır. Bu çerçevede, mali piyasalardaki düzenlemelerin de özellikle “*prudential*” ve müdahaleci düzenlemeler olarak ayrı başlıklar altına ele alınmasında fayda vardır. Bundan başka, piyasaların (borsaların) işleyişleri ile ilgili olarak uygulanan kuralların da bir üçüncü kategori olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Yine, White (1999)’da yer alan sınıflandırma kapsamında bakarsak, müdahaleci düzenlemeler birinci kategori olan ekonomik düzenlemelere, “*prudential*” düzenlemeler ile piyasa (borsa) işleyiş kuralları, güvenlik sağlamaya yönelik düzenlemelere dahil olacaktır. Bundan başka, üçüncü kategoride yer alan, “kamuya bilgi açıklanması” ile ilgili düzenlemelerin mali piyasalar açısından özellikle önemi bulunmaktadır.

Müdahaleci düzenlemelerin temel özelliği piyasa mekanizmasına müdahale olduğu için, aksaksız çalışan bir piyasa mekanizması durumunda bu tür düzenlemelerin söz konusu yapıyı bozması, dolayısıyla sosyal açıdan optimal durumdan uzaklaştırıcı etkisi nedeniyle, bu tür düzenlemeler serbest ekonomi savunucuları tarafından tercih edilmemektedir. Söz konusu düzenlemelere en belirgin örnekler, piyasaya giriş koşullarının kısıtlanması, satılan ürünlerin fiyat veya miktarındaki kısıtlamalar gibi düzenlemelerdir. Böyle müdahalelerin klasik ders kitaplarında geçen istenmeyen sonuçları ise karaborsa veya tekel oluşumu gibi sosyal faydayı azaltıcı oluşumlardır. Mali piyasalarda bu çeşit düzenlemelerle faiz tavanlarının belirlenmesi vb uygulamalar, bütün dünyada liberalizasyon kavramının yerleşmeye başladığı 1980’li yıllardan sonra büyük ölçüde uygulamadan kalkmıştır.

Günümüzde mali piyasalarda hâkim olan düzenleme türü olan “*prudential*” düzenlemeler ise, aslında tam olarak piyasa mekanizmasına müdahale içermemektedir.

Bu düzenlemelerin temel hedefi, finansal piyasalarda faaliyet gösteren kuruluşların mali açıdan sağlamlıklarını devam ettirebilmelerini, dolayısıyla sistemde istikrarın devamını sağlayan kuralların ortaya koyulmasıdır. Bu sebeple söz konusu düzenlemeler, piyasaya müdahale değil, piyasa mekanizmasının işleyişinin herhangi bir tedbirsizlik veya usulsüzlük nedeniyle aksaklığa uğramasını engelleyici kurallardır. Yani, referans noktaları itibariyle müdahaleci ve prudential düzenlemeler ters yönlerde etkiler hedeflemektedir.

“*Prudential*” düzenlemeler, temel olarak finansal risklerin piyasa tarafından tam olarak fiyatlandırılmadığı veya kontrol edilemediği durumlarda ve finansal açıdan güvenlik unsurunun en önemli olduğu alanlarda önem kazanmaktadır.

Bu düzenlemelerin dayandığı temel, piyasa mekanizmasının işleyişinde aksaklıkların olmasını önlemektir. Bu yüzden, söz konusu düzenlemelerin gündeme gelmesi için herhangi bir piyasa aksaklığının mevcudiyeti gerekmekte, bu aksaklıkların olma ihtimali, “*prudential*” düzenlemeleri için yeterli olmaktadır.

Özellikle mali piyasalar açısından önemli bir ağırlığa sahip bulunan bu tip düzenlemelerle, faaliyette bulunan bankalar, sigorta şirketleri veya menkul kıymet araçlarının büyük zararlara uğramaları veya batmaları durumunda müşterilerinin/yatırımcıların zarara uğraması ve en nihayetinde de piyasada istikrarın bozulmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu düzenlemelerde temel amaç piyasanın işleyişine müdahale değil, piyasa katılımcılarının / finansal kurum yöneticilerinin basiretli davranmalarının sağlanması, mali yükümlülüklerini yerine getirebilecekleri yapılarının korunması ve alınan aşırı risklerden dolayı yatırımcıların mağdur olmasının önlenmesidir.

Neoklasik iktisadi yaklaşımın bu şekildeki ekonomik modeli, bazı çok önemli varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlardan bazıları gerçek dünyayı modellemek açısından yeterli olsa da bazı varsayımlar gerçek hayatı yansıtmak açısından ciddi problemlere sahip bulunmaktadır. Serbest piyasa mekanizmasının temelinde yer alan varsayımların başlıcaları, işlem maliyetlerinin olmaması, gerek girdilerde (sermaye malları) gerekse çıktılarda homojenlik, belirsizliğin olmaması, herkes için eksiksiz bilginin varlığı konularını içermektedir.

Yukarıda değinilen işlem maliyetleri ile ilgili varsayımın gerçek dünyada karşılığının olmamasından dolayı, söz konusu maliyetlerin en aza indirilebilmesi amacıyla piyasada sıkı bir kurallar bütününe ihtiyaç doğmuş ve serbest piyasa

mekanizmasının işleyişine en iyi örnek olarak gösterilen borsalarda bu şekilde düzenlemeler ortaya çıkmıştır. Bütün borsalarda, işlem yapacak tarafların hangi kurallar dâhilinde hareket edebileceği çok ayrıntılı biçimde düzenlenmektedir. Bu kurallara uymamak da ciddi yaptırımlara tabi bulunmaktadır. (Coase, 1988) Borsalar, ekonomik analizlerde her zaman rekabetçi piyasa mekanizmasının işleyişine en güzel örnek olarak gösterilmiştir. Her türlü müdahale ve düzenlemeyi, mekanizmayı aksatıcı bir faaliyet olarak gören serbest piyasa mekanizması yaklaşımında, her açıdan çok sıkı düzenlemelerle kurallara bağlanmış şekilde işleyen borsaları bu şekilde niteleyebilmek bir bakıma çelişki gibi durmaktadır. Nitekim birçok ekonomik analizde, söz konusu düzenlemelerin tekel gücü yaratıcı ve rekabeti zayıflatıcı yönde bir etkiye sahip oldukları da varsayılmıştır. Ancak, bu konuya getirilebilecek alternatif bir açıklama da mevcuttur. Söz konusu düzenlemelerin amacı işlem maliyetlerini düşürerek, işlem miktarını artırmaktır.

Mali piyasalarda düzenleme konusu ayrıca “yatırımcının korunması” konusu açısından da önem taşımaktadır. Bu çerçevede bakınca, kamuyu aydınlatma prensibi dâhilinde yatırımcılara doğru bilginin sunulması mali piyasaların yapısı gereği, piyasanın devamlılığı açısından büyük öneme sahiptir.

Mali piyasalardaki düzenleyiciler açısından ise önemli olacak bir konu, riski sınırlayan düzenlemelerle yatırımcının korunmasını amaçlayan düzenlemelerin yapıları itibariyle birbiri ile çatışabilecek hedeflerinin olmasıdır. “Prudential” düzenlemeler ile mali kurumların sağlamlığı ve sistemik riskin azaltılması amaçlanırken dolaylı olarak bütün piyasa katılımcıları gibi yatırımcıların da yararı gözetilmiş olmakla beraber, bu yarar ancak çok dolaylı bir biçimde yer almaktadır. Şirketlerin mali güçlerini artırmaları yönünde getirilen düzenlemeler doğrudan yatırımcı çıkarının korunması amacı ile çelişebilmektedir (Carosio, 2007).²

IV.3. Düzenlemelerde Hesap Verme Sorumluluğu ve Şeffaflık

Doğru ve yerinde olması durumunda, düzenlemelerin ekonomik gelişme için gerekli ortamın hazırlanması ve korunması bakımından olumlu etkilere sahip araçlar olarak kabul edildiği görülmektedir (Kirkpatrick,2001). Ekonomik faaliyetlerle ilgili

² Söz konusu amaç çatışması yüzünden, bazı ülkelerde söz konusu iki tip düzenlemeden ayrı kuruluşların sorumlu olması yoluna gidilmiştir. Örneğin Avustralya’da “Prudential Regulation Agency” bütün mali şirketlerin finansal yapılarının sağlamlığı konusunda ilgilenirken, Menkul Kıymetler Komisyonu tamamen menkul kıymet piyasalarında yatırımcının korunması hedefine yoğunlaşmıştır (Carosio, 2007).

düzenlemelerin gerektirdiği şekilde etkin olup olmadıklarının ise usulüne uygun bir analiz sonucunda görülebileceği savunulmaktadır. Bu amaçla, düzenlemelerin “etki analizi” çerçevesinde incelenmesi bugün dünya çapında büyük ölçüde kabul görmüş bir uygulamadır. Bu konuda özellikle OECD gibi uluslar arası kuruluşların teşvik edici çalışmaları oldukça etkili olmuştur. Özellikle gelişmiş ülkelerde etki analizi uygulamaları gittikçe yaygınlaşmaktadır. OECD’nin 1997 yılında yayımladığı raporunda yer aldığı şekliyle etki analizi “mevcut ve önerilen düzenlemelerin olumlu ve olumsuz etkilerini sistematik olarak değerlendirmeye yönelik bir dizi metoddan oluşmaktadır (OECD, 1995, 1997). Etki analizi, Avrupa Birliğinde de, OECD’nin çalışmalarını takiben daha yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. AB’de etki analizinin bugünkü haliyle resmi olarak yer aldığı ilk doküman 2001 tarihli “Yönetişim Beyaz Kitabı”dır. (Governance White Paper).

Son dönemde Avrupa Birliği genelinde kabul edilen Lizbon yaklaşımında “daha iyi düzenleme” (better regulation) kavramı ile beraber, düzenlemelerin Schumpeter’in “girişimci” ekonomik birimini teşvik edici nitelikte olması da benimsenmiştir. Bu çerçevede, mümkün olduğu kadar liberal bir düzenleme anlayışının yerleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Daha iyi düzenleme kavramının bir parçası olarak getirilen “düzenlemelerde etki analizi” uygulaması, Avrupa Birliği çapında hem birlik düzenlemeleri hem de ülkelerin kendi iç düzenlemeleri bazında hızla yaygınlaşmaktadır.

Günümüzde politika uygulamalarının bilimsel temele dayandırılması konusu, kamu yönetimi ve politika üretimi için gerekli bir şart olarak kabul edilmeye başlamıştır.

Düzenlemelerde etki analizi de bu çerçevede yeni ve mevcut uygulanan düzenlemelerin hem çıkış noktalarını hem de muhtemel fayda ve maliyetlerini ortaya koymak için geliştirilmiş bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Çok genel olarak baktığımızda etki analizinde ilk önce söz konusu düzenlemelerin arkasında yatan sebep, ilgili piyasa aksaklığı çerçevesinde ortaya koyulmaktadır. Ondan sonra, mümkün olduğu ölçüde sayısal ölçümlere dayanan, bu mümkün olmadığı durumlarda ise nitel analizlerle çeşitli politika seçenekleri içinden en büyük net faydayı sağlayacak düzenlemenin seçimine gidilmektedir. Bu analizdin bir parçası olmak zorunda olan diğer unsurlar ise kamuyla bilgi alışverişinin devam etmesi, düzenlemelerden etkilenen her türlü kesimin görüşüne mümkün mertebe yer verilmesidir. Bu özellikler sayesinde, hem düzenlemelerde şeffaflığın sağlanması hem de düzenlemelerin daha iyi kabul görmesinin mümkün olacağı savunulmaktadır.

Etki analizleri, birçok deregülasyon taraftarı için düzenleyicilerin sorumluluklarını daha net bir biçimde ortaya koyan araçlar olarak algılanmaktadır. Bir bakıma bu analizler sayesinde, politika uygulamalarının ekonomik teori bazında temellendirilmesi mümkün hale gelmektedir (Kirkpatrick, 2001).

Bununla birlikte bir diğer görüşe göre ise, bu tip çalışmalar sadece önceden karar verilmiş politika uygulamalarına görünüşte geçerlilik kazandıracak mekanizmalar halini alacaktır. Düzenlemelerin, yapıları itibarıyla fayda ve maliyetlerinin hesaplanmasının zor olması ve bu çerçevede düzenleyiciler ile diğer kesimler arasında “bilgi asimetrisi” bulunması nedeniyle, açıklanacak analiz raporları gerçekte istenilen sonucu almaya yardım etmeyecektir. Bu argümana ilaveten, dinamik bir açıdan bakıldığında; düzenlemeler sonucu ortaya çıkacak rekabet azalması veya yeniliklerin engellenmesi şeklindeki olumsuzlukların ekonomiye etkilerinin bu analizle zaten ölçülemeyeceği de dile getirilmektedir (Jacobs,2006).

V. SONUÇ

Günümüzün ekonomik düzen anlayışı büyük ölçüde serbest piyasa mekanizmasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, neoklasik iktisadi yaklaşımın ortaya koyduğu denge modeli bir çok ekonomik faaliyette referans noktası olarak alınmaktadır. Tam rekabet sonucu piyasada belirlenen fiyatların, sosyal açıdan en fazla faydayı sağlayıcı kaynak dağılımını gerçekleştireceği varsayımına dayanan bu yaklaşımda, uzun vadede gelinecek denge noktası bir bakıma gerçekte hiçbir zaman ulaşılmayacak olmakla birlikte, ideal durumu temsil etmektedir. Söz konusu denge noktasına gelmek, neoklasik iktisadın en temel amacı şeklinde görünmektedir. Bu nedenle de ekonomik hayatta rekabeti ve piyasa mekanizmasının işlemlerini – ve dolayısıyla istenen yönde ilerlemeyi- engelleyici her türlü girişim ve düzenlemeye karşı tepki gösterilmektedir.

Temel olarak ele alınan tam rekabet ve uzun dönem statik denge modelinin yanında, piyasa mekanizmasının çeşitli sebeplerle işleyemediği çeşitli aksaklık durumları da –ör: ölçek ekonomileri, dışsallıklar, bilgi asimetrisi vb.- neoklasik mikroekonominin konusunu oluşturmaktadır.

Neoklasik çerçevede bakıldığı zaman piyasa mekanizmasının aksadığı durumlar, ekonominin geneli için istenmeyen durumları oluştururken, ekonomide faaliyet gösteren

kar amaçlı şirketler içinse tamamen istenen durumlardır. Söz konusu aksaklıklar, şirket tarafından iyi değerlendirildiği takdirde karı artırıcı –ekonomik kar sağlayıcı- en önemli fırsatları oluşturmaktadır. Bu yapıda, şirket bakış açısıyla ekonomiye veya endüstriye genel bakış açısı arasında temel bir zıtlık bulunmaktadır.

Avusturya yaklaşımında ise, neoklasik statik denge kavramı ve bu denge noktası yönünde ilerleme amaçlı bir model bulunmadığı için şirketlerin faaliyet ve amaçları ile ekonomik modelin öngördüğü yapılanma birbiriyle çelişmemektedir.

Piyasa mekanizmasını temel almış bir ekonomide esas olan, işleyişe hiçbir şekilde müdahale etmemek ve piyasa güçlerinin kendi kendine dengeyi sağlamasına zemin hazırlamaktır. Bu çerçevede düzenleme faaliyeti, piyasa mekanizmasına müdahale eden şekilde değil, mevcut aksaklıkları kaldırıcı ve ekonomik faaliyetleri mümkün mertebe neoklasik denge durumuna yöneltici olduğu ölçüde kabul görmektedir. Bununla birlikte, şirketler alanındaki düzenlemeler ve genel anlamda şirketler hukuku, temel yaklaşım olarak konuya ekonomik denge değil, hak sahipliği ve bu hakların korunması açısından bakmaktadır.

Gerek ekonomik analizler gerekse düzenleme faaliyetleri doğaları gereği ekonomik faaliyetleri genel ekonomi açısından, sosyal açıdan değerlendirmektedirler. Buna karşılık şirketler aynı ekonomik faaliyete tam ters açıdan bakmaktadır.

Ekonomik faaliyetlerle ilgili hukuki düzenlemeler, temelde tam rekabet durumunun bozulduğu tekel piyasalarının yaratacağı sosyal maliyetleri kısıtlamak amacıyla ortaya çıkmış, temelde tam rekabet sisteminin sağlanması konusunu hedefleyen bu düzenlemelerin yanında piyasalarda çeşitli tehlike ve risklere karşı koruma mekanizması oluşturmak amacını taşıyan düzenlemeler de ekonomik hayatta büyük etki yaratan uygulamalar haline gelmiştir.

Ekonomik alandaki düzenlemelerin amaçları açısından bakıldığında, önemli bir hedefin de şirketlerin gelişmesine uygun ortamı temin etmek, bu yolla ekonomik büyümeyi sağlamak olduğu görülmektedir. (OECD, 1995)

Bugün, genellikle kabul görmüş olan görüş, düzenlemelerin arkalarında yatan piyasa aksaklıkları bazında meşrulaştırılmasıdır. Düzenlemelerde etki analizlerinin temelinde bu çerçevede gerekli argümanların sunulabilmesinden sonra muhtemel fayda ve maliyetlerin analiz edilmesi yatmaktadır.

Şirketler kesiminin ilerlemeyi sağlayıcı ekonomik faaliyetlerinin teşvik edildiği, şirketlerin faaliyetleri için gerekli ortamının sağlandığı bir altyapıyı temin etme misyonu olan bir düzenleme faaliyetinin hedefinin, sadece neoklasik ekonomik yaklaşım çerçevesinde ortaya koyulan “piyasa aksaklıklarını” bertaraf edici olmak şeklinde tanımlanmasının, bu hedefin gerçekleştirilebilmesi konusunda ciddi bir takım soru işaretlerini ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Ekonomik hayatı inceleyen çeşitli analiz metodları ve referans noktaları açısından birçok konunun birbirinden kopuk gelişme göstermesi, bir bakıma ekonomik alandaki düzenleme faaliyetlerinin amaçların belirlenmesinde de bir kopukluğa yol açmıştır. Bu kopukluğun kimi zaman yaratacağı ciddi eksikliklerin ele alınmasını ekonomik faaliyetlerdeki düzenlemelerin incelenmesi açısından önemli olduğu tezi çerçevesinde; özellikle şirketlerin bakış açısıyla bakıldığında söz konusu aksaklıkların her zaman için mutlak olarak istenilmeyen durumlar olmadığı göz önüne alındığında, konunun değişik yönlerden de incelenmesinin faydalı olabileceği; bu çerçevede, özellikle Avusturya okulu iktisatçılarının bahsedilen “piyasa aksaklıkları”na bakışlarının da analizlerde göz önünde bulundurulmasının, bazı durumlarda yararlı sonuçları olabileceği düşünülmektedir.

VI. KAYNAKLAR

- Alchian, A.A., H. Demsetz (1972), “Production, Information Costs, and Economic Organization”, *American Economic Review*, 62.
- Aghion, P., W. Carlin and M. Schaffer (2002). “Competition, Innovation and Growth in Transition: Exploring the Interactions between Policies”. William Davidson Working Paper, No.151.
- Amato, L. and R. Wilder (1990), “Firm and Industry Effects in Industrial Economics”, *Southern Economic Journal*, July 1990, 57:1 pp.93-105.
- Andrews, K.R. (1965) *The Concept of Corporate Strategy*, Irwin Homewood, IL.
- Ansoff, H.I. (1965) *Corporate Strategy*, New York:McGraw Hill,.
- Arrow, K.J. (1962). “Economic Welfare and the Allocation of Resources for Inventions”, in Nelson, R.R. (ed.), *The Rate and Direction of Inventive Activity: Economic and Social Factors*. Princeton: Princeton University Press.
- Blaug, M. (1978), *Economic Theory in Retrospect*, 3rd ed., Cambridge: Cambridge University Press.
- Carosio, G. (2007), “Italy, Europe and Financial Regulation”, <http://users.ox.ac.uk/~hine/seminarpapers/Carosio.htm>
- Chandler (1962), *Strategy And Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise*, Cambridge: MIT Press.
- Chandler (1992), “Organizational capabilities and the economic history of the industrial enterprise”, *Journal of Economic Perspectives*, 6:3.
- Coase, R.H. (1988), *The Firm, The Market, and The Law*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Coase, R.H. (1998), “The New Institutional Economics” *American Economic Review* 88:2.
- Cohen, W. and R. Levin (1989). “Empirical Studies of Innovation and Market Structure”. *Handbook of Industrial Organisation*, edited by R. Schmalensee and R.D. Willig, 059-1107. London: North Holland.
- Demsetz, H. (1997), “The Firm in Economic Theory: A Quiet Revolution”, *American Economic Review*, 87:2.
- Dodd, R. (2004), “The Virtues of Prudential Regulation in Financial Markets”, *Financial Policy Forum-Derivatives Study Center Special Policy Report No.11*.
- Dodd, R. (2002), “The Economic Rationale of Financial Market Regulation”, *Financial Policy Forum-Derivatives Study Center Special Policy Report No.12*.
- Eisenbeis, R.A. (1987) “Eroding Market Imperfections: Implications for Financial Intermediaries, the Payments System, and Regulatory Reform” *Federal Reserve Bank of Kansas City –Proceedings vol. 1987*.
- Foss, N.J. (1994), “The Theory of the Firm: The Austrians as Precursors and Critics of Contemporary Theory”, *The Review of Austrian Economics*.7:1.

- Foss, N.J., H. Lando and S. Thomsen (2000), "The Theory of the Firm", in Bouckaert, Boudewijn and De Geest, Gerrit (eds.), *Encyclopedia of Law and Economics*, Volume III. The Regulation of Contracts, Cheltenham: Edward Elgar,
- Foss, N.J. and P.G. Klein (2004), "Entrepreneurship and the Economic Theory of the Firm: Any Gains From Trade?" University of Missouri, Contracting and Organizations Research Institute Working Paper No.2004/9.
- Geroski, P.A. (1990). "Innovation, Technological Opportunity and Market Structure". *Oxford Economic Papers*, New Series, 42:3
- Geroski, P.A. and R. Pomroy (1990). "Innovation and the Evolution of Market Structure". *Journal of Industrial Economics*, 38:3.
- Hoppe, H.C. and I.H. Lee (2000). "Entry Deterrence and Innovation in Durable Goods Monopoly". *Econometric Society World Congress 2000 Contributed Papers*, No. 0610.
- Ikeda, S. (1990), "Market Process Theory and "Dynamic" Theories of the Market", *Southern Economic Journal*, July 1990, 57:1.
- Jacobs, S. (2006), "Current Trends in RIA: The Challenges of Mainstreaming RIA into Policy Making", mimeo. Jacobs and Associates.
- Jacobson, R., (1992), "The 'Austrian' School of Strategy", *Academy of Management Review*, 17: 4.
- Jemison, D.B., (1981), "The Importance of an Integrative Approach To Strategic Management Research", *Academy of Management Review*, 6:4.
- Kahn, C.M. and J.A.C. Santos (2003), *Endogenous Financial Fragility and Prudential Regulation*", mimeo, Federal Reserve Bank of New York.
- Kirkpatrick, C. (2001), "Regulatory Impact Assessment in Developing Countries: Research Issues", Univ. of Manchester Institute for Development Policy and Management. CRC Working Paper Series No.5
- Kirzner, I.M. (1976), *The Economic Point of View*. 2nd ed. Kansas City: Sheed and Ward.
- Lahti, A. (2006), "The New Industrial Organization Economics of Growth Firms in Small Open Countries Like Finland" Helsinki School of Economics Working Papers No.W-399.
- Langlois, N. R. and P. L. Robertson (1995), *Firms, Markets and Economic Change*, New York: Routledge.
- Langlois, R.N. (2003), "Schumpeter and the Obsolescence of the Entrepreneur", *Advances in Austrian Economics*, Vol.6.
- Mollgaard, P., and J. Lorentzen (2005), "Competition Policy and Innovation", Centre for Industrial Economics Discussion Paper No.2005-12, Dept. of Economics, University of Copenhagen.
- OECD, (1995), *Recommendation on Improving the Quality of Government Regulation*, Paris: OECD.
- OECD, (1997), *Regulatory Impact Analysis: Best Practices in OECD Countries*, Paris: OECD.

- Parente, S.L and E.C. Prescott (1999). "Monopoly Rights: A Barrier to Riches". *American Economic Review*, 89:5: 1216-1233.
- Parker, D. (2001), "Economic Regulation: A Preliminary Literature Review and Summary of Research Questions Arising", Univ. of Manchester Institute for Development Policy and Management. CRC Working Paper Series No.6
- Porter, M.E. (1980), *Competitive Strategy*, New York: Free Press
- Porter, M. E. (1981), "The Contributions of Industrial Organization to Strategic Management" *Academy of Management Review*, 6:4.
- Porter, M.E. (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press.
- Romer, P. (1990). "Endogenous Technical Change", *Journal of Political Economy*, Vol. 98: 71-102.
- Sastry, B. (2005), "Market Structure and Incentives for Innovation", INTERTIC Policy Papers, June 2005
- Schumpeter, J.A (1946), *Capitalism, Socialism and Democracy*, 5th Edition. London, Allen and Unwin.
- Schumpeter, J.A. (1939), *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York: McGraw Hill.
- White, L.J. (1999), "The Role of Financial Regulation in a World of Deregulation and Market Forces", mimeo, NY, Stern School of Business.